ŞTEFAN OLTEAN

DISCURSUL INDIRECT LIBER ŞI LUMILE POSIBILE*

Introducere

În lucrarea de faţă ne propunem să dăm seamă, din perspectiva semanticii modelelor teoretice şi a lumilor posibile, de cîteva aspecte referenţiale sau semantic extensionale ale *discursului indirect liber* (DIL), un mod discursiv întrebuinţat cu precădere în proza narativă pentru reprezentarea evenimentelor verbale şi a evenimentelor mentale verbale sau nonverbale. Vom specifica în continuare cadrul semantic, iar în secţiunile următoare vom oferi descrieri ale formelor logice ale unor exemple selectate din literatura engleză, în scopul identificării valenţelor referenţiale ale procedeului şi al captării vocii duale susţinute de acesta. Nu vom aborda însă problematica complexă a mărcilor sintactice sau a delimitării DIL, care formează obiectul mai multor studii (vezi Banfield 1982; Cohn 1978; Ehrlich 1990; Flundernik 1993; Oltean 1993; Ramazani 1988). Vom menţiona doar că DIL prezintă o structură atipică: el păstrează sintaxa originară a discursului direct (autonomie sintactică), dar este marcat sub raport temporal şi al persoanei asemenea discursului indirect, avînd, aşadar, o natură „mixtă" (Kuno 1986), care a reprezentat o permanentă provocare pentru lingvişti şi stilisticieni şi a generat un număr impresionant de conceptualizări. Această natură mixtă este reperabilă în exemplele de mai jos, selectate din romanele *To the Lighthouse* (Spre far) (Woolf 1932/1927, p. 119) şi, respectiv, *The Rainbow* (Curcubeul) (Lawrence 1934/1915, p. 10), unde secţiunile în DIL sînt redate cu caractere cursive:

1. „It is a triumph", said Mr Bankes, laying his knife down for a moment. *He had eaten attentively. It was perfectly cooked. How did she manage these things in the depths of the country?* he asked her. .

„– E un triumf!, rosti domnul Bankes, lăsînd o clipă cuţitul din mînă. *Degustase cu atenţie. Era perfect preparată. Cum reuşea asemenea lucruri în acest fund de ţară?* o întrebă."

2. *Why should the curate's children inevitably take precedence over her own children...? It was education and experience,* she decided.

„*Prin ce să aibă copiii preotului în mod inevitabil un ascendent faţă de copiii ei...?Prin educaţie şi experienţă*, hotărî ea."

În (1), secţiunea în DIL reprezintă *discursul exterior* al unui personaj, domnul Bankes, filtrat prin prisma unui alt personaj, doamna Ramsay. Secvenţa narativă debutează cu o propoziţie în discursul direct, „*It is a triumph*" („E un triumf"), cu

* Elemente din acest articol au apărut şi în Oltean 1993, 1995, 1998–1999, 1999, 2003.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

verbul la timpul prezent, urmată de o structură parantetică, *said Mr Bankes, laying his knife down for a moment* („rosti domnul Bankes, lăsînd o clipă cuţitul din mînă"), corespunzînd contextului naratorial. Fragmentul în DIL însă, redat cu caractere cursive, conţine verbe şi forme pronominale *transpuse – timpul trecut* în engleză (*imperfect*, în română), pronume la *persoana a treia* – şi se încheie cu o secvenţă interogativă, de parcă ar fi redactată în discursul direct. Ne-am putea chiar imagina o versiune în *discurs direct* a acestei întrebări, cu forme verbale şi pronominale netranspuse: „*How do you manage these things in the depths of the country?* he asked her" („Cum de reuşeşti [tu] asemenea lucruri în acest fund de ţară? o întrebă"), care ar fi apoi raportată în *discursul indirect*, cu timpuri verbale şi pronume transpuse: *He asked her how he managed these things in the depths of the country* („El o întrebă cum reuşea asemenea lucruri în acest fund de ţară"). În fine, după suprimarea contextului raportor „*he asked her*" („[el] o întrebă") sau dislocarea acestuia în poziţie finală, s-ar obţine structura în DIL, identică cu aceea din exemplul reprodus, care ar păstra timpurile verbale transpuse şi pronumele la persoana a treia[1].

În (2), secvenţa în DIL, compusă din două propoziţii, reprezintă un *act mental* al unui personaj, Anna Lensky, marcat prin pronumele personal la persoana a treia („copiii *ei*"), care funcţionează însă asemenea persoanei întîi, desemnînd *subiectul stării de conştiinţă*[2] (vezi şi inversiunea verb/subiect din [a], prin care se realizează interogaţia).

Marcarea în contextul verbal imediat a DIL se poate face prin elemente parantetice[3] conţinînd verbe de comunicare (*to say* „a spune", *to answer* „a răspunde" etc.), verbe inchizitive (interogative) (*to ask* „a întreba", *to wonder* „a se întreba" etc), diverse verbe psihologice (*to think* „a gîndi", *to decide* „a decide" etc.), verbe *sentiendi* (*to see* „a vedea", *to feel* „a simţi" etc.), verbe *creatoare de lumi* (*to dream* „a visa", *to imagine* „a-şi imagina" etc.), verbe de exclamaţie (*to exclaim* „a exclama"). Asemenea expresii sînt însă exterioare structurii în DIL, fiind separate prin virgulă (vezi *said Mr Bankes, laying his knife down for a moment* „rosti dom-

[1] Explicaţia *derivaţională* înfăţişată mai sus este utilă din punct de vedere didactic, pentru că permite captarea unor aspecte interesante ale structurii sintactice a DIL. Ea lasă însă în suspensie o serie de alte particularităţi (sintactice, lexicale etc.) ale procedeului, motiv pentru care a fost abandonată, contribuţiile actuale subliniind natura distinctă a DIL, considerat un mod discursiv fundamental diferit de naraţiune, discursul direct, discursul indirect şi monologul interior (vezi Banfield 1982; Cohn 1978, Flundernik 1993, Oltean 1993).

[2] Termenul *subiect al stării de conştiinţă*, preluat de la Ann Banfield (1982), desemnează personajul pe seama căruia sînt puse stările interioare reprezentate în DIL.

[3] Elementele parantetice constau din expresii „controloare" corespunzînd contextului naratorial, care servesc orientării cititorului cu privire la locutorul al cărui discurs (exterior sau interior) este reprezentat în DIL, sau la subiectul a cărui perspectivă este înfăţişată, în cazul reprezentării proceselor interioare: spre exemplu, *x a spus, a întrebat, a simţit, s-a gîndit, s-a întrebat, şi-a imaginat* etc. Prezenţa lor nu este obligatorie, dar, dacă însoţesc pasajul în DIL, atunci sînt exterioare acestuia, fiind separate prin virgulă sau prin paranteze.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

nul Bankes, lăsînd o clipă cuţitul din mînă" în exemplul [1] şi *she decided* „hotărî ea" în exemplul [2]) sau prin paranteze şi se numesc *predicate controloare*:

3. *But this question of love* (she thought, putting her coat away), *this falling in love with women* (*Mrs Dalloway*: Wolf 1964/1925, p. 37).
„Dar chestiunea aceasta a dragostei (se gîndi ea, scoţîndu-şi mantoul), *dragostea aceasta pentru femei."*

Astfel de predicate *controloare* pot apărea şi în propoziţiile învecinate; ele susţin coerenţa discursivă şi permit exprimarea unei anumite perspective prin intermediul procedeului. Structurile parantetice pot fi dislocate în poziţie medială sau finală în cadrul frazei, iar în calitatea lor de comentarii despre evenimentele verbale sau mentale reprezentate, ele nu pot fi la forma interogativă sau imperativă. Asemenea structuri (întrebare, poruncă etc.) sînt însă posibile în secţiunea redactată în DIL, fapt pe care îl asociem cu autonomia sintactică a enunţurilor acestuia, sau pot marca întreaga frază în cazul dislocării paranteticelor în poziţie medială. Fenomenul demonstrează că formulele parantetice sînt exterioare structurii propriu-zise în DIL[4], lucru de luat în seamă pentru analiza semantică, pentru că substanţiază specificarea aspectelor referenţiale. Imperativele propriu-zise par a fi excluse din DIL în limba engleză sau cel puţin statutul lor discursiv este ambiguu, în sensul că ele ar putea fi considerate la fel de bine drept structuri în discursul direct. În consecinţă, (4) şi (6) sînt inacceptabile ca enunţuri în DIL în limba engleză (ele ar trebui să fie declarative; [6] ar fi, totuşi, acceptabil ca discurs direct dacă s-ar ignora absenţa semnelor citării), (8) are un statut discursiv ambiguu (imperativ în DIL sau, mai degrabă – dată fiind imposibilitatea co-indexării pronumelor – în discursul direct), în timp ce (5) şi (7) sînt acceptabile (vezi Oltean 1993):

4. **What would he think when he came back*, did she wonder?
**„Oare ce va crede cînd se va înapoia*, se întrebă ea?"
5. *What would he think*, she wondered, *when he came back?* (*Mrs Dalloway*: Wolf 1964/1925, p. 41).
„*Oare ce va crede*, se întrebă ea, *cînd se va înapoia?*"
6. *How did she$_i$ manage these things in the depth of the country*, ask her*$_i$/j[5].
„*Cum reuşea [ea$_i$] astfel de lucruri în acest fund de ţară?* întreab-o [pe ea*$_{i/j}$]" .
7. *How did she$_i$ manage these things in the depth of the country?* he asked her$_i$ (*To the Lighthouse*: Woolf 1932/1927, p. 119).
„*Cum reuşea [ea$_i$] astfel de lucruri în acest fund de ţară?* o întrebă [pe ea$_i$]".
8. *Well then let her$_i$ go and be damned to her, she$_j$/*$_i$* told herself.

[4] Vezi însă Susumu Kuno (1986), care, contrastînd „discursul mixt" [„blended discourse"] din japoneză cu „discursul cvasi-indirect" (adică, DIL) din engleză, tinde să trateze elementele contigue din contextul imediat, în limba engleză, drept parte a discursului cvasi-indirect. Vezi şi abordarea DIL de către Susan Ehrlich (1990), unde rolul expresiilor parantetice este reconsiderat din perspectiva analizei discursului.

[5] Indicele marchează identitatea (co-indexare) sau nonidentitatea referinţei pronumelor personale din propoziţia principală cu acelea din structura parantetică. În primul caz (identitate), frazele sînt acceptabile ca DIL; în cazul al doilea (nonidentitate), ele nu îndeplinesc o asemenea condiţie.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

„Bine, atunci ducă-se şi ea$_i$, n-avea decît să se ducă la dracu!, îşi spuse ea$_{j/*i}$ ”.

În concepţia mai multor cercetători, conjugarea particularităţilor gramaticale care susţin „oblicitatea”[6] (Strauch 1974) enunţurilor în DIL (marcarea sub raportul persoanei şi al timpului verbal: trecut, în limba engleză), creînd astfel un emiţător „formal” (Ehrlich 1990: 9) – naratorul – cu prezenţa vocabularului evaluativ, a exclamaţiilor şi a structurilor interogative – care marchează perspectiva unui anumit personaj – semnalează *bivocalitatea* (Bahtin [Voloshinov] 1973/1929) sau *polivocalitatea* DIL (McHale 1978), interferenţa mai multor voci sau perspective în cadrul procedeului.

DIL şi problema referenţială

În *A Survey*... (Oltean 1993) am arătat că DIL, ca modalitate de reprezentare a discursului şi a actelor mentale, este despre un *act de discurs* (fapt verbal) dintr-o lume a ficţiunii (discurs exterior sau interior) sau un *act mental* aparţinînd conştiinţei spontane, nereflexive a personajului (fapt psihologic). Pentru a specifica însă aspecte referenţiale ale procedeului, în lipsa abordării cărora caracterul dual al acestuia rămîne, după opinia noastră, insuficient de clar demonstrat, se impune operarea cu cadrul teoretic al semanticii formale, al lumilor posibile, şi schiţarea demersului acestuia împreună cu descrierea unor ingrediente necesare analizei.

Semantica formală pune referinţa pe seama relaţiei dintre expresiile lingvistice şi denotatul lor, întrebuinţînd termeni precum *referinţă*, *valoare semantică* sau *valoare de adevăr*, primii doi aplicîndu-se denotaţiei unui nume sau al unei expresii lingvistice, iar ultimul, referinţei propoziţiilor (vezi Bach 1989; Chierchia–McConnell-Ginet 2000, Portner 2005). În esenţă, referinţa unui nume este un *obiect individual*, în timp ce *sensul* sau *intensiunea* acestuia este un *concept individual*; referinţa unui predicat este un *set de indivizi*, iar intensiunea lui este o *proprietate*. Versiunile semanticii formale permit specificarea denotaţiei expresiilor lingvistice, inclusiv a propoziţiilor/frazelor, în cadrul unui limbaj artificial numit *calcul predicaţional*, prin intermediul căruia se propun descrieri ale reprezentărilor mentale asociate propoziţiilor, cărora apoi li se atribuie valori de adevăr printr-o funcţie de interpretare [[ ]] (vezi Chierchia–McConnell-Ginet 2000), în raport de mai multe coordonate, cum ar fi un model, *M*, sau o „lume” la care se referă diferitele tipuri de expresii ale limbajului – *variabile*, *constante individuale*, *predicate* – şi o funcţie *g*, prin care se atribuie valori variabilelor (*ibidem*). Dacă o propoziţie

[6] Fenomenul constă în transpunerea pronumelor personale şi a timpurilor verbale în urma ancorării acestora la contextul raportor („*Eu îţi spun că*”…), subînţeles şi de regulă suprimat din structura enunţurilor raportate. În acest sens, în cazul discursului indirect, pronumele *eu* devine, în funcţie de identitatea raportorului, desigur, *el* sau *ea*, raportorul fiind cel mai frecvent o altă persoană, iar timpul verbal se va modifica şi el, în mod obligatoriu în engleză (*trecut*), opţional în română (*imperfect*). Astfel, dacă Ion rosteşte enunţul „Azi [eu] nu mă simt bine”, atunci structura în discursul indirect, care prezintă mărcile oblicităţii, va fi „[Eu îţi spun că] Ion a spus că în acea zi [el] nu se simţea bine”, unde [Eu îţi spun că] este partea performativă, subînţeleasă, de regulă suprimată.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

S este adevărată în lumea reală, atunci $[[S]]^{M,g} = 1$ reprezintă formalizarea valorii sale, ceea ce ne spune că ea este adevărată relativ la un model *M* şi o funcţie *g* (vezi Bach 1989, p. 22; Chierchia–McConnell-Ginet 1990, p. 100); dacă ea este neadevărată sau falsă, valoarea ei este 0.

Deseori, propoziţiile descriu însă *situaţii nonactuale*, localizate în trecut sau viitor, *situaţii posibile*, sau *lumi posibile*: circumstanţe alternative, „a way things might be, not necessarily the way they are" (Lewis 1979/1973), cum ar fi următoarele:

9. Primul Ministru al Germaniei este femeie [adevărat în momentul de faţă, fals în trecut].
10. Papa de la Roma este femeie [situaţie nonactuală, dar posibilă].

În asemenea cazuri, valoarea lor semantică sau valoarea lor de adevăr se atribuie prin coordonatele lume, *w* (din englezescul *world*), şi moment temporal, *t*, funcţia de interpretare avînd forma $[[\ ]]^{M,g,w,t}$. Simplificînd mult lucrurile şi în scopuri ilustrative, putem reprezenta fenomenul de atribuire de valori semantice expresiilor lingvistice de diferite tipuri apelînd la aceste coordonate (*w*, *t*), cum reiese din exemplele de mai jos:

11. $[[$preşedintele Americii$]]^{w@,t0}$ = Barack Obama [unde *w@* este lumea reală, iar *t0*, momentul actual, al enunţării].
12. $[[$preşedintele Americii$]]^{w@,t1}$ = George W. Bush [unde *t1* precedă *t0*, deci $t1<t0$ (momentul actual, al enunţării); spre exemplu, t1 = 28 octombrie 2008].
13. $[[$preşedintele Americii$]]^{w1,t0}$ = Mitt Romney [unde *t0*este momentul actual, al enunţării, iar *w1* este o lume posibilă în care Mitt Romney cîştigă alegerile].
14. $[[$Mitt Romney este preşedinte al S.U.A.$]]^{w1,t0} = 1$ (este adevărat) [unde *t0*este momentul actual, al enunţării, iar *w1* este o lume posibilă în care Mitt Romney cîştigă alegerile; deci, fraza este adevărată în *w1* în momentul enunţării; cu alte cuvinte, ea este adevărată dacă în *w1* Mitt Romney cîştigă alegerile].

Condiţiile de adevăr se modifică însă în cazul propoziţiilor incapsulate, complemente ale unor verbe de atitudine propoziţională, cum ar fi *believe* („a crede"), *think* („a gîndi"), *hope* („a spera") etc., relevante pentru analiza semantică a DIL. Să luăm, în acest sens, următorul exemplu:

15. $[[$Ion crede că Mitt Romney este preşedinte al S.U.A.$]]^{w@,t0} = 1$ (este adevărat) dacă şi numai dacă Ion crede că Mitt Romney este preşedinte al S.U.A., conform principiului discitaţional al lui Tarski 1956 („φ" este adevărat dacă şi numai dacă φ).

Valoarea de adevăr al lui (15) nu depinde, aşadar, de adevărul propoziţiei subordonate „Mitt Romney este preşedinte al S.U.A". Această propoziţie este falsă, deşi (15) poate fi adevărat. Ion poate crede, spre exemplu, că Mitt Romney este preşedinte al S.U.A. chiar dacă acesta a pierdut alegerile. Propoziţiei incapsulate i se acordă, în consecinţă, o valoare de adevăr nu în lumea în care s-a produs enunţul (lumea reală, *w@*, în cazul nostru), ci *într-o lume compatibilă cu ceea ce crede Ion*,

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

în care sînt actualizate convingerile sale, accesată din *w@*, după cum reiese din formalizarea de mai jos:

16. [[Ion crede că [[Mitt Romney este preşedinte al S.U.A.]]^{w1,t0}]]$^{w@,\ t0}$ [unde *w1* este o lume compatibilă cu ceea ce crede Ion (în această lume Mitt Romney este preşedinte)].

Aceste ultime precizări se vor dovedi utile pentru reprezentarea perspectivei duale exprimate de DIL, deoarece în formalizarea fenomenului în discuţie aspectele referenţiale au un rol important. Precizările în discuţie ne permit, în acest sens, tratarea enunţurilor în DIL ca enunţuri raportate, controlate de expresii parantetice care conţin variate tipuri de verbe de atitudine propoziţională, cum ar fi verbe psihologice, verbe performative („a hotărî" în [1]) etc., în funcţie de faptul dacă DIL exprimă un fapt verbal sau un act mental. Deoarece analiza noastră vizează DIL literar, selectat din texte ficţionale, se impun nişte precizări noi, suplimentare, cu privire la referenţialitatea acestuia, dată fiind opacitatea referenţială a literaturii ficţionale.

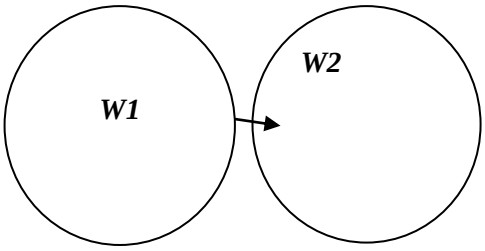
Marie-Laure Ryan (1991) este aceea care încearcă, alături de Gregory Currie (1990), o abordare a naraţiunii ficţionale din perspectiva semanticii lumilor posibile, în cadrul căreia două noţiuni ocupă un loc central, şi anume noţiunea de *recentrare*, preluată de la David Lewis (1979/1973), şi aceea de *relaţii de accesibilitate*, preluată de la Nicholas Rescher (1979/1973), prin care o lume posibilă alternativă poate fi conectată la lumea reală. Considerînd lumile posibile alternative drept *constructe mentale*, M.-L. Ryan localizează relaţiile de accesibilitate în diverse acte mentale prin care ne îndepărtăm de lumea reală şi alegem o lume diferită drept centru de referinţă, în jurul căreia, prin intermediul altor acte mentale, putem crea o întreagă reţea de lumi alternative. Procesul, numit *recentrare*, reprezintă astfel un gest fundamental al naraţiunii ficţionale, care, în concepţia autoarei, se referă la un sistem alternativ de lumi cu centrul situat într-o lume posibilă faţă de care locutorul se repoziţionează.

În lumina precizărilor de mai sus, DIL de tip literar – pe care îl avem în vedere în lucrarea de faţă – va trimite la o *lume compatibilă cu lumea povestirii* sau la *lumi accesibile dintr-o lume a povestirii*, nu la lumea actuală. Descrierea manierei în care se constituie denotaţia acestuia presupune, în consecinţă, redefinirea coordonatelor amintite mai sus, în speţă a coordonatelor *lume* (*w*) şi *timp* (*t*), şi adaptarea lor la circumstanţele din lumile ficţiunii, în raport de care DIL i se atribuie valori semantice. Astfel, dacă *w1* este o lume a ficţiunii ce se substituie lumii reale, *w@*, iar *t1* este momentul realtării, atunci *w2* va fi o lume accesată din *w1*, compatibilă, spre exemplu, cu ceea ce *crede*, *visează*, *îşi imaginează* etc. protagonsitul unei scenei narative (un personaj) (vezi Figura 1). De asemenea, *t2* va desemna timpul de referinţă sau „prezentul narativ" – timpul producerii evenimentelor ficţionale (Ehrilch 1990, p. 64). Spre exemplu, în „A luat masa la ora trei", *t1* este timpul enunţării, iar *t2*, timpul evenimentului (timpul grupului verbal „a luat masa"), identic cu timpul de referinţă. Un asemenea cadru este relevant pentru specificarea de-

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

notaţiei DIL literar şi, implicit, pentru formalizarea bivocalităţii acestuia sau a perspectivei duale (vezi [25], analizat mai jos; vezi şi Oltean 1995, 2003).

Figura 1

Multe enunţuri în DIL conţin predicate parantetice sau cu funcţie de control (vezi „hotărî ea" în [1], *supra*). Cînd asemenea predicate nu sînt explicite, ele pot fi suplinite ţinînd cont de tipul relaţiei de accesibilitate implicate de evenimentele verbale sau stările mentale reprezentate prin DIL. Ele fac posibilă descrierea neambiguă a aspectelor referenţiale prin tratarea enunţurilor redactate în DIL (fraze întregi sau fragmente de frază) drept „complemente" ale predicatelor controloare şi specificarea ulterioară a denotaţiei lor în lumi ale ficţiunii (*w1*) sau în lumi accesibile din lumile (centrale) ale ficţiunii (*w2*). Precizăm în acest sens că, sub raport extensional, enunţurile în DIL sau anumite fragmente ale acestora pot fi considerate structuri incapsulate [„embedded"], în pofida diferenţelor sintactice existente (vezi Oltean 1995) sau a unor distincţii semantice corelate cu asemenea diferenţe sintactice. În plus, predicatele parantetice controloare le-am abordat în funcţie de noţiunile de *factivitate* şi *nonfactivitate* (vezi Kiparsky–Kiparsky 1971/1970, Karttunen 19911974), cuplate cu *transparenţa* şi, *respectiv*, opacitatea presupoziţiilor complementelor lor. Predicatele factive includ verbe precum *a realiza*, *a observa*; ele presupun adevărul complementelor lor, fapt testabil prin negare (vezi [21]).

17. (a) Ion realizează că nu are dreptate.
    (b) Ion nu realizează că nu are dreptate.

În acest exemplu, „realizează" presupune că „Ion nu are dreptate" este adevărat, deoarece se păstrează în cazul negării (21b).

Predicatele nonfactive includ, în schimb, diferite verbe *dicendi* sau *inchizitive* (spre exemplu, „a spune", „a întreba"), verbe *creatoare de lumi* (spre exemplu, „a visa", „a-şi imagina") sau verbe de *atitudine propoziţională* (spre exemplu, „a crede", „a se îndoi", „a spera") (vezi şi Karttunen 1991/1974, în legătură cu categoriile de verbe care acceptă complemente); ele nu presupun adevărul complementelor lor.

Asumpţia noastră este că în cazul factivelor, propoziţiei exprimate de DIL i se atribuie o valoare semantică într-o lume a ficţiunii; în cazul nonfactivelor însă, DIL i se atribuie o valoare semantică relativă la alte lumi sau alte momente, cum ar fi lumi accesibile dintr-o lume a ficţiunii.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

Analiza semantică

Un caz îl reprezintă frazele care conţin verbe nonfactive psihologice de decizie sau gîndire (*think* „a gîndi”, *decide* „a decide”). În aceste situaţii, DIL implică un nivel lingvistic al reprezentărilor mentale (vorbire interioară) şi i se atribuie o valoare de adevăr într-o lume *w2*, compatibilă cu ceea ce *decide*, *crede*, *gîndeşte* protagonistul scenei narative. Structura discursivă mai cuprinzătoare, care conţine şi propoziţia parantetică, exprimă atitudinea protagonistului faţă de propoziţia logică exprimată de DIL. Un exemplu îl reprezintă (2), reluat mai jos ca (18) (secvenţa este compusă din două fraze distincte, pe care le-am notat prin [a] şi, respectiv, [b]).

18. [a] *Why should the curate's children inevitably take precedence over her own children...?* [b] *It was education and experience*, she decided (*The Rainbow*: Lawrence 1934/1915, p. 10).
[a] *„Prin ce să aibă copiii preotului în mod inevitabil un ascendent faţă de copiii ei ... ?* [b] *Prin educaţie şi experienţă*, hotărî ea”.

Propoziţia [b] din acest pasaj conţine o secţiune în DIL şi o secţiune parantetică. [[she „ea”]]^{M,w1,t2,g} = Anna Lensky, protagonista. Secţiunea în discursul indirect liber, *It was education and experience* („Prin educaţie şi experienţă”/„Se datora educaţiei şi experienţei”) exprimă o propoziţie logică ce actualizează, într-o lume, *w2*, compatibilă cu ceea ce decide protagonista, valoarea variabilei *why* („prin ce”/„de ce”) din [a]. Deci, [[b]]^{M,w1,t2,g} = 1 dacă şi numai dacă <Anna Lensky, *p* = [se datora educaţiei şi experienţei]>$\in V$ (hotărî) (<*w1*, *t*2>), unde *t*2<*t1* corespunde timpului de referinţă, iar *V* este o funcţie prin care se atribuie o valoare predicatului („hotărî”, în cazul analizat) într-o situaţie avînd drept coordonate *w1* şi *t2*. Prin urmare, poate fi adevărat în *w1* (o lume a povestirii) că (hotărî (Anna Lensky, *p*)), dar naratorul nu poate garanta că *p* este adevărat în *w1*. Deci, [b] articulează atitudinea protagonistei faţă de propoziţia logică exprimată de DIL.

În cazul verbelor nonfactive creatoare de lumi, precum *dream* „a visa”, *imagine*, „a-şi imagina”, DIL îşi dobîndeşte valoarea de adevăr într-o lume, *w2*, în care se actualizează visul, viziunea etc. protagonistului. Discursul indirect liber reprezintă o *viziune*, *un vis*, *un act de imaginaţie*, în timp ce structura discursivă mai cuprinzătoare ce conţine expresiile parantetice articulează atitudinea protagonistului faţă de propoziţia logică asociată cu reprezentarea mentală:

19. [a] As she returned home, she dreamed again in her own fashion her old, gorgeous dreams. [b] *One of her applications was to Gillingham, in Kent, one to Kingston-on-the-Thames, and one to Swanwick in Derbyshire* (*The Rainbow*: Lawrence 1934/1915, p. 350)
„[a] Pe cînd se întorcea acasă, [ea] trăi din nou, în maniera ei personală, minunatele ei vise de demult. [b] *Una din cererile ei era pentru Gillingham, în Kent, una pentru Kingston-on-the-Thames şi una pentru Swanwick, în Derbyshire*”.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

În cazul lui [b], care este în DIL, se impune, în vederea unei interpretări adecvate, postularea unei propoziţii parantetice care conţine un predicat orientat înspre protagonist şi, eventual (în limba română), un pronume corespunzător. O astfel de propoziţie este *she dreamed* „ea visă”. [[she „ea”]]*M,w1,t2,g* = Ursula Brangwen, protagonisa, iar *p* = [Una din cererile Ursulei Brangwen este pentru Gillingham, în Kent, o alta pentru Kingston-on-the-Thames, şi o alta pentru Swanwick în Derbyshire], unde *t2*<*t1*. Deci, [[b]] = 1 dacă şi numai dacă <Ursula Brangwen, *p*>∈*V* (visa) (<*w1, t2*>). În consecinţă, (visă (Ursula Brangwen, *p*)) se asociază cu o lume, *w1*, compatibilă cu povestirea, dar *p* îşi are extensiunea într-o lume, *w2*, în care se actualizează visul protagonistei.

În cazul propoziţiilor interogative, controlate de verbe „inchizitive” (*ask* „a întreba” sau *wonder* „a se întreba”), DIL denotă setul de propoziţii adevărate care actualizează valorile variabileleor *what*? „ce?”, *how*? „cum?” din setul de lumi accesibile, compatibile cu stările protagonistului sau ale personajului, sau cu acţiunile lor verbale ori nonverbale. Structura discursivă globală, care include predicatul controlor sau expresia parantetică, exprimă însă maniera în care protagonistul se raportează la setul de propoziţii posibile.

20. *What would he think*, she wondered, *when he came back?* (Mrs Dalloway: Wolf 1964/1925, p. 41).
„*Oare ce va crede,* se întrebă ea, *cînd se va înapoia?*”

Acest exemplu conţine o propoziţie interogativă cu un verb parantetic nonfactiv ce exprimă un proces interior. Se poate vorbi şi de denotaţia unei astfel de propoziţii nedeclarative (vezi *supra*, **5.**), identificată de C. L. Hamblin (1973), în cazul întrebărilor directe, cu setul de propoziţii exprimate de răspunsurile *posibile* la acestea, sau, de Lauri Karttunen (1977), cu setul de propoziţii exprimate de răspunsurile adevărate. În consecinţă, de vreme ce în (20) [[she „ea”]]*M,w1,t2,g* = Clarisa Dalloway, protagonista, iar [[he]]*M,w1,t2,g* = Peter Walsh, un personaj, secţiunea în DIL este asociată cu un set de propoziţii, anume setul {*p*, astfel încît „Peter Walsh crede *p”* în momentul *t*, unde *t* = momentul cînd el se reîntoarce}, care actualizează valoarea lui *what* „ce” relativ la personaj, întru-un set de lumi şi un timp {<*w3, t*>}, unde *w3* este setul compatibil cu ceea ce Peter Walsh crede, iar *t* este un timp corespunzător. În acest caz, [[20]]*M,w1,t2,g* = 1 dacă şi numai dacă <Clarissa Dalloway, {*p*: „Peter Walsh crede *p”* în momentul *t*}>∈*V* (a se întreba) (<*w1, t2*>) sau, cu alte cuvinte, dacă şi numai dacă (se întrebă (Clarissa Dalloway, *p*)). Extensiunea secţiunii în discursul indirect liber este asociată, totuşi, cu setul de propoziţii care actualizează variabila *what*? „ce?” în *w3*. Deci, denotaţia DIL este asociată cu lumile în care se actualizează ceea ce crede personajul (Peter Walsh). De asemenea, întreaga propoziţie exprimă modul în care protagonista (Clarissa Dalloway) se raportează la setul de propoziţii posibile.

Cînd discursul indirect liber este însoţit de expresii parantetice conţinînd verbe factive (spre exemplu, *notice* „a observa”), referinţa i se atribuie într-o lume, *w1*,

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

compatibilă cu povestirea, în timp ce structura discursivă globală, care cuprinde verbul controlor sau parantetic, exprimă modul în care protagonistul se raportează la o stare de lucruri căreia i se atribuie o valoare de adevăr într-o lume a ficţiunii.

21. *Her father was becoming old* […], she noticed; *he would miss her* (*Eveline*: Joyce 1965/1915, p. 39).
„*Tatăl sau devenise cam bătrîn* […]*, observă ea; îi va fi dor de el*."

Aici, [[she „ea"]]*M,w1,t2,g* = Eveline, protagonista scenei narative, iar *p* = [tatăl Evelinei devine bătrîn], căreia i se atribuie o valoare de adevăr relativ la un model *M,* o lume a povestirii, *w1,* un timp *t2<t1*, şi o funcţie *g*. Fenomenul se validează prin testul presupoziţional, care ne spune că (12) îl presupune pe *p,* deoarece acesta se menţine în condiţiile negării: „ea nu observă *p"* îl implică pe *p.* Primei propoziţii, care conţine verbul parantetic factiv, i se atribuie o valoare semantică prin formula [[21]] *M,w1,t2,g*, care ne spune că ea este adevărată dacă şi numai dacă <Eveline, *p*>∈*V* (a observa) (<*w1, t2*>) sau, cu alte cuvinte, dacă şi numai dacă evenimentul descris contează ca un fapt în lumea centrală a acestei ficţiuni.

Perspectiva dual㠎n DIL

Statutul perspectivei duale, al bivocalităţii/polivocalităţii, este controversat în cadrul lingvisticii contemporane, unii cercetători considerînd că DIL constă din „unspeakable sentences" (Banfield 1982, Kuroda 1976, Flundernik 1999); asemenea enunţuri sînt expresive, dar necomunicative. Demonstraţia cercetătorilor, bazată pe redarea conştiinţei spontane, nonreflexive, a personajului, este bine condusă şi greu de combătut. În concepţia lor, DIL ar fi un mod particular, *sui generis,* de manifestare a limbajului, unul necomunicativ, în timp ce funcţia comunicativă este o funcţie derivată, care se subsumează funcţiei constitutive/poetice – funcţie dominantă (vezi Kuroda 1976).

Dat fiind acest statut controversat al perspectivei/vocii duale în cadrul studiilor contemporane consacrate DIL, ne propunem să dăm seama de prezenţa ei printr-un demers formalist, considerînd că acesta, prin concreteţea demonstraţiei, poate aduce clarificări. Edit Doron (1991) este cea care oferă, în cadrul semanticii situaţionale, prima reprezentare formală care semnalează dovezi ale perspectivei/vocii duale în DIL. Disociind *punctul de vedere* ca element constitutiv al conţinutului de *atitudine*, ea argumentează că unele expresii deictice sau indexice se ancorează la *situaţia de discurs* (spre exemplu, pronumele la persoana întîi şi a doua – vezi [22], care ne aparţine), unele sînt dependente de *punctul de vedere* sau *perspectivă* (spre exemplu, demonstrativele, deictica temporală – vezi [23]), iar altele se pot ancora atît la situaţia discursului, cît şi la perspectiva înfăţişată (spre exemplu, pronumele la persoana a treia, timpurile verbale – vezi [24]).

22. *I* hate it.
„[*Eu*] detest asta." [„eu" este o funcţie dinspre contexte înspre intensiuni; valoarea lui este dată de situaţia de discurs: locutorul, producătorul discursului].

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

23. She felt she must go out of *this school*, this torture place (*The Rainbow*: Lawrence 1934/1915, p. 377).
„[Ea] simţea că trebuie să părăsească *această şcoală*, acest loc de tortură”. [Valoarea lui „această şcoală” este sensibilă la perspectiva personajului (Ursula), dar insensibilă la situaţia de discurs (locutor, locaţia discursului); expresia trimite la o entitate contemplată de subiectul actului mental (Ursula) – şcoala despre care este vorba; valoarea ei este o funcţie dinspre punctul de vedere înspre intensiuni.]
24. As she returned home, *she* dreamed again …*her* old, gorgeous dreams. *One of* her *applications was to Gillingham, in Kent…* (*The Rainbow*: Lawrence 1934/1915, p. 350).
„Pe cînd se întorcea acasă, [ea] trăi din nou minunatele *ei* vise de demult. *Una din cererile* ei *era pentru Gillingham, în Kent…*” [Valoarea lui „her” („ea”, „ei” – Ursula) este distinctă de locutor (naratorul) în prima propoziţie, acest pronume ancorîndu-se la situaţia de discurs; la fel se întîmplă şi în cazul timpului verbal – *past tense* „trecut” –, care se ancorează la prezentul relatării. În schimb, în propoziţia a doua în DIL, valoarea pronumelui „her” este o funcţie a perspectivei înfăţişate, fiind identică cu subiectul actului mental (Ursula), cum este cazul şi cu timpul verbal – *past tense* „trecut” –, care nu se ancorează la prezentul relatării, ci la punctul de vedere, avînd o valoare de prezent (starea înfăţişată este simultană cu actul mental al personajului).]

Pornind de la această ultimă categorie de expresii deictice (acelea care se ancorează atît la situaţia de discurs, cît şi la perspectivă), E. Doron (1991, p. 57–58) constată că pronumele la persoana a treia care funcţionează ca subiecte ale stărilor de conştiinţă reprezentate de DIL (vezi [24], *supra*) conţin o informaţie suplimentară referitoare la gen (*her* – feminin, în exemplul nostru) şi argumentează că o asemenea informaţie nu poate fi pusă pe seama protagonistului/protagonistei unei scene înfăţişate în DIL, deoarece ea este evidentă pentru protagonist şi, în consecinţă, este trivială; referirea la sine s-ar face, într-un asemenea caz, printr-un pronume la persoana întîi, „eu” (în exemplul [7], *supra*, ar fi vorba de *my applications* „cererile mele”, nu de *her applications* „cererile ei”). Cercetătoarea consideră acest fapt drept dovadă a caracterului „dual” al DIL, deoarece, susţine ea, în timp ce vocea personajului „emană” din „punctul de vedere”, vocea naratorului, pe seama căreia trebuie pus tipul de informaţie în discuţie, „emană din situaţia de discurs” (trad. n. – Ş.O.), opusă perspectivei. Această ipoteză nu este însă lipsită de probleme: DIL prezintă cel mai frecvent un pronume la persoana a treia, cu care se asociază perspectiva, iar limbi precum engleza şi româna nu pot evita marcarea genului la această persoană; aşadar, forme precum *she* „ea”, *he* „el”, *her* „(ai) ei” etc. sînt singurele posibilităţi oferite, în asemenea cazuri, de sistemul limbii. În consecinţă, informaţia suplimentară referitoare la gen, prezentă în pronumele la persoana a treia, s-ar putea să nu reprezinte o dovadă incontestabilă a dualităţii.

Considerăm, de aceea, că se impune găsirea unor dovezi suplimentare a fenomenului în discuţie şi ne propunem identificarea acestora prin practicarea unui tip de demers formal în anumite privinţe diferit, şi anume acela al semanticii formale,

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

referenţiale, sau a lumilor posibile. Ipoteza noastră este că un asemenea demers va permite punctarea unor aspecte referenţiale din perspectiva situaţiilor propriu-zise sau a stărilor de lucruri din lumile povestirii descrise de DIL (de tip literar), care vor documenta şi mai clar problema vocii duale articulate de DIL (aceea a personajului şi aceea a naratorului).

Pe baza consideraţiilor de mai sus, propunem, în cele ce urmează, o reprezentare formală a perspectivei duale exprimate de DIL (aceea a personajului şi aceea a naratorului), pornind de la un exemplu selectat din *Women in Love* (Femei îndrăgostite) (Lawrence 1977/1921, p. 216).

25. [a] *Tomorrow was Monday.* [b] *Monday, the beginning of another school-week!*
[a] *„Mîine urma să fie luni.* [b] *Luni, începutul unei alte săptămîni de şcoală!”.*

În acest exemplu, perspectiva dual în DIL poate fi probată prin specificarea valorilor a trei expresii din propoziţia [a]: *tomorrow* „mîine”; *was* „urma să fie”/„va fi”, literal, „era”, un verb la timpul trecut; şi *Monday* „luni”. Pentru o interpretare adecvată, această propoziţie reclamă postularea unei expresii parantetice care conţine un predicat controlor, spre exemplu, *Ursula thought* „gîndi Ursula”, unde Ursula este personajul protagonist. Expresia în discuţie trimite la o lume a povestirii, *w1*, în care se actualizează ceea ce spune naratorul, şi un timp *t2*, al reflecţiei protagonistei. Lui *tomorrow* „mîine” i se atribuie o valoare în funcţie de un model *M*, o funcţie *g*, o lume *w2*, compatibilă cu ceea ce gîndeşte protagonista, şi un timp *t2*, al reflecţiei protagonistei (trecut, în comparaţie cu timpul relatării); deci, avem formula

26. [[*tomorrow* „mîine”]]$^{M,g,w2,t2.}$

Celei de a doua expresii, *was* „era/urma să fie”, i se atribuie o valoare prin formula

27. [[*was* „era”]] ^{M,g,t,w1,t1} [unde *w1* este lumea centrală a ficţiunii, iar *t1* este timpul relatării (prezent), care ancorează timpul trecut acestui verb]

A treia expresie, *Monday*, primeşte o valoare prin formula

28. [[*Monday* „luni”]]^{M,g,w2,t2}

Formula explicitează faptul că valoarea lui *Monday* este ziua care urmează intervalului ce îl conţine pe *t2*, timpul reflecţiei protagonistei, şi care este o zi numită „luni”.

Dovada bivocalităţii este dată de faptul că verbul *was*, la timpul trecut în limba engleză, este dependent de timpul relatării, *t1*, şi este, deci, despre o lume în care se actualizează ceea ce relatează naratorul, în timp ce valorile cuvintelor *tomorrow* şi *Monday* sînt dependente de un timp *t2*, al reflecţiei protagonistei (*t2* < *t1*), şi constau într-un interval sau o zi, care poartă numele „luni”, dintr-o lume *w2*, compatibilă cu reflecţia. În consecinţă, DIL din [a] este despre *două lumi*: *o lume com-*

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

patibilă cu ceea ce gîndeşte protagonista şi *o lume a povestirii, despre care relatează naratorul* (vezi Figura 2, care ilustrează raportul de intersecţie dintre cele două lumi).

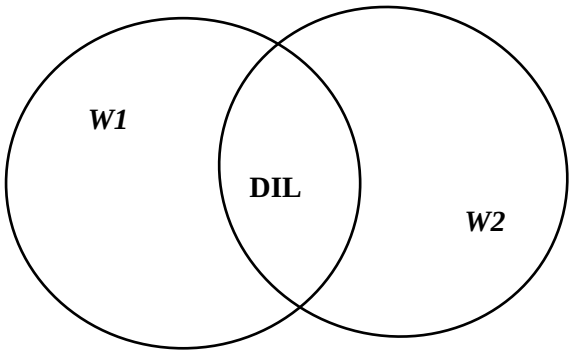

Figura 2

Concluzii

Semantica formală şi semantica lumilor posibile îşi dovedesc fecunditatea în reperarea valenţelor referenţiale ale procedeului, care depind, între altele, de natura paranteticelor sau a predicatelor controloare. Astfel, în cazul expresiilor parantetice nonfactive, DIL descrie un episod dintr-o lume, *w2* sau *w3*, accesibilă dintr-o lume (centrală) a povestirii, în timp ce structura discursivă mai largă, care cuprinde şi propoziţia parantetică, articulează atitudinea protagonistului faţă de propoziţia logică exprimată de DIL sau de setul de propoziţiuni posibile, în cazul întrebărilor. Dacă predicatul controlor este factiv, atunci DIL descrie o stare de lucruri dintr-o lume, *w1*, compatibilă cu povestirea, pentru care creditabil este naratorul. Discursul indirect liber implică, în acest caz, *reprezentarea mentală, de către protagonist, a stării respective de lucruri*, în timp ce structura discursivă globală, ce include verbul parantetic, exprimă *modul în care protagonistul se raportează la acea stare, situată într-o lume a povestirii*. Analiza permite, de asemenea, identificarea expresiilor cu rol în articularea perspectivei duale, unele dintre acestea descriind stări de lucruri situate în lumi în care sînt actualizate reflecţiile personajului, altele trimiţînd la lumea centrală, despre care relatează naratorul. Alături de *perspectiva personajului* transpare, aşadar, şi *perspectiva naratorului*, DIL dovedindu-se a fi un mod al dualităţii, a cărui denotaţie se regăseşte în intersecţia celor două lumi.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Bach 1989 = Emmon Bach. *Informal Lectures on Formal Semantics*, State University of New York Press, New York, 1989.

Bahtin 1973 = Mihail Bahtin [V. N. Voloshinov], *Marxism and the Philosophy of Language*, Seminar Press, New York–London, 1973.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

Banfield 1982 = Ann Banfield, *Unspeakable Sentences*, Routledge–Kegan Paul, London, 1982.
Chierchia–McConnell-Ginet 2000 = Gennaro Chierchia, Sally McConnell-Ginet, *Meaning and Grammar: An Introduction to Semantics*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2000.
Cohn 1978 = Dorrit Cohn, *Transparent Minds*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1978.
Currie 1990 = Gregory Currie, *The Nature of Fiction*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990.
Doron 1991 = Edit Doron, *Point of View as a Factor of Content*, în *Proceedings from Semantics and Linguistic Theory*, vol. I, Cornell University Press, Ithaca, 1991, p. 51–64 (Cornell Working Papers in Linguistics 10).
Ehrlich 1990 = Susan Ehrlich, *Point of View: A Linguistic Analysis of Literary Style*, Routledge, London–New York, 1990.
Flundernik 1993 = Monika Flundernik, *The Fictions of Language and the Languages of Fiction. The Linguistic Representation of Speech and Consciousness*, Routledge, London–New York, 1993.
Hamblin 1973 = C. L. Hamblin, *Questions in Montague English*, în „Foundations of Language", X, 1973, p. 41–53.
Joyce 1965/1915 = James Joyce, *Eveline*, în James Joyce, *Dubliners*, Viking Press, New York, 1965.
Karttunen 1977 = Lauri Karttunen, *Syntax and Semantics of Questions*, în „Linguistics and Philosophy", I, 1977, nr. 1, p. 3–44.
Karttunen 1991/1974 = Lauri Karttunen, *Presupposition and Linguistic Context*, în Steven Davis (ed.), *Pragmatics. A Reader*, Oxford University Press, New York–Oxford, 1991, p. 406–415.
Kiparsky–Kiparsky 1971/1970 = Paul Kiparsky, Carol Kiparsky, *Fact*, în Danny D. Steinberg, Leon A. Jakobovits (eds), *Semantics. An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971, p. 345–369.
Kuno 1986 = Susumu Kuno, *Blended Quasi-Direct Discourse in Japanese*. Paper presented at the Second SDF Workshop in Japanese Syntax, Stanford University, 1986.
Kuroda 1976 = S.-Y. Kuroda, *Reflections on the foundations of narrative theory*, în Teun a van Dijk (ed.), *Pragmatics and Poetics*, North Holland, Amsterdam, 1976, p. 107–140.
Lawrence 1934/1915 = D. H. Lawrence, *The Rainbow*, The Albatros, Hamburg–Paris–Bologna, 1934.
Lawrence 1977/1921 = D. H. Lawrence, *Women in Love*, Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex, England, 1977.
Lewis 1979/1973 = David Lewis, *Possible worlds, în* Michael J. Loux (ed.), 1979/1973, p. 182–189.
Loux (ed.) 1979 = Michael J. Loux (ed.), *The Possible and the Actual: readings in the metaphysics of modality*. Cornell University Press, Ithaca–London, 1979.
McHale 1978 = Brian McHale, *Free Indirect Discourse: A Survey of Recent Accounts*, în „Poetics and Theory of Literature", III, nr. 2, p. 249–287.
Oltean 1993 = Ştefan Oltean, *A Survey of the Pragmatic and Referential Functions of Free Indirect Discourse*, în „Poetics Today", XIV, 1993, nr. 4, p. 691–714.
Oltean 1995 = Ştefan Oltean, *Free Indirect Discourse: some referential aspects*, în „Journal of Literary Semantics", XXIV, 1995, nr. 1, p. 21–24.
Oltean 1998–1999 = Ştefan Oltean, *Despre semantica propoziţiilor declarative incapsulate, a întrebărilor şi a exclamaţiilor*, în „Dacoromania", serie nouă, III–IV, 1998–1999, p. 231–242.
Oltean 1999 = Ştefan Oltean, *Despre bivocalitatea discursului indirect liber*, în SCL, L, 1999, nr. 2, p. 285–292.
Oltean 2003 = Ştefan Oltean, *On the bivocal nature of free indirect discourse*, în „Journal of Literary Semantics", XXXII, 2003, nr. 2, p. 167–176.
Portner 2005 = H. Paul Portner, *What is Meaning?Fundamentals of Formal Semantics*, Blackwell, Oxford, 2005.
Ramazani 1988 = Vaheed Ramazani, *The Free Indirect Mode: Flaubert and the Poetics of Irony*, University Press of Virginia, Charlottesville, 1988.
Rescher 1979/1973 = Nicholas Rescher, *The Ontology of the Possible*, în Michael J. Loux (ed.), 1979, p. 166–181.

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)

Ryan 1991 = Marie-Laure Ryan, *Possible Worlds, Artificial Intelligence, and Narrative Theory*, Indiana University Press, Bloomington–Indianapolis, 1991.
SCL = „Studii şi cercetări de lingvistică", Bucureşti, I, 1950 şi urm.
Strauch 1974 = Gérard Strauch, *De quelques interpretations récentes du style indirect libre*, în „Recherches anglaises et américaines", VII, 1974, p. 40–73.
Tarski 1956 = Alfred Tarski, *Logic, Semantics, Mathematics*, Clarendon Press, Oxford, 1956.
Woolf 1932/1927 = Virginia Woolf, *To the Lighthouse*, The Albatros, Hamburg–Paris–Milan, 1932.
Woolf 1964/1925 = VirginiaWoolf, *Mrs Dalloway*, Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex, England, 1964.

FREE INDIRECT DISCOURSE AND POSSIBLE WORLDS
(*Abstract*)

The article proposes an account within a framework of possible world semantics and formal semantics of the denotation of free indirect sentences selected from narrative fiction. The issue of what constitutes free indirect discourse is discussed, and a possible world semantic framework is provided for the formal representations of the selected examples. The analysis indicates that the denotation of free indirect discourse depends on the nature of parentheticals or control predicates with which it is associated. Thus, in the case of non-factive parentheticals, FID describes an episode in a world, *w2* or *w3* accessible from a (central) world of the story, while the larger discourse structure, which contains the parenthetical, expresses the protagonist's attitude to the proposition expressed by FID or to set of possible propositions, in the case of questions. If the control predicate is factive, FID describes a state of things in a world, *w1*, compatible with the story, for which the narrator is responsible. The analysis also captures the expressions that sustain the dual perspective articulated by FID sentences, some of these expressions describing states of things in worlds in which the character's reflections are actualized, while others are about the central world of the story, in which what the narrator tells is actualized. FID emerges thus as a dual mode.

Cuvinte-cheie: *discurs indirect liber*, *denotație a discursului indirect liber*, *lume posibilă*, *bivocalitate*, *perspectivă dual*ă.
Keywords: *free indirect discourse*, *denotation of free indirect discourse*, *possible world*, *bivocality*, *dual perspective*

Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
stoltean@gmail.com

BDD-V670 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:52 UTC)